

17:e söndagen efter Trefaldighet

Predikan 2024-09-22

Kyrkoherde Sten Rydh,

Evangelisk-Lutherska Kyrkan i Sverige.

Dagens ämne: En kristen människas frihet.

Epistel: Ef. 4:1–6. Evangelium: Luk. 14:1–11.

I Guds, Faderns, + Sonens och den helige Andes, namn. Amen.

Bön: Käre himmelske Fader! Kom med din helige Ande och tala till oss genom ordet. Gör så att vi inte är bundna av lagen eller mänskliga stadgar i samvetet utan visa oss den sanna kristna friheten. Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.

Evangelium: Matt. 6:24–34.

1 När Jesus en sabbat gick in för att äta hos en av de ledande fariseerna, vaktade de noga på honom. 2 Då stod en man som led av vatten i kroppen (ödem) framför honom. 3 Jesus frågade de laglärdade och fariseerna: ”Får man bota på sabbaten eller inte?” 4 Men de teg. Han rörde då vid mannen och botade honom och lät honom sedan gå. 5 Sedan sade han till dem: ”Om någon av er har en son eller oxen som faller ner i en brunn, drar han då inte genast upp honom även om det är sabbat?” 6 Det kunde de inte svara på.

7 När han märkte hur gästerna valde ut de finaste platserna, berättade han en liknelse för dem: 8 ”När någon bjuder dig till bröllop, ta då inte den finaste platsen vid bordet. Kanske någon annan av gästerna är mer ansedd än du? 9 I så fall kommer den som bjudit både dig och honom och säger till dig: Ge honom din plats, och då får du skamsen ta den nedersta platsen. 10 Nej, när du är bjuden, gå och sätt dig på den nedersta platsen. När värden kommer ska han då säga till dig: Min vän, sätt dig högre upp. Då blir du hedrad inför alla de andra gästerna. 11 Var och en som upphöjer sig själv ska bli förödmjukad, men den som ödmjukar sig ska bli upphöjd.”

Dagens ämne i vår evangeliebok är ”En kristen människas frihet”. Martin Luther skrev i början av reformationen en mycket god bok om detta ämne. Han skickade den med en vänlig hälsning till påven. Luthers tanke var att påven personligen kanske skulle lyssna på vad Guds ord lär trots all villfarelse som kommit in i kyrkan. Tyvärr blev det inte så. Tankarna i Luthers bok om en kristen människas frihet är alltigenom bibliska. Luther utgår från Paulus och ställer upp ett par teser, som också passar väl till dagens predikan. Vi utgår från dessa och predikans innehåll blir därför:

- 1. En kristen är en fri herre över allting och inte underkastad någon.*
- 2. En kristen är allas tjänare och underkastad varje människa.*
- 3. En kristen idag skall både värna om friheten och tjäna sin nästa.*

1. En kristen är en fri herre över allting och inte underkastad någon.

Aposteln Paulus skriver: ”Fastän jag är fri och oberoende av alla har jag gjort mig till allas tjänare” (1 Kor. 9:19). Och på ett annat ställe skriver han: ”Var ingen något skyldig – utom när det gäller kärlek till varandra” (Rom. 13:8).

Att en kristen samtidigt kan vara fri och inte underställd någon annan och på en och samma gång allas tjänare beror på att varje kristen har två naturer, säger Luther.

– Den inre människan kan inte bli from på grund av det yttre och kroppsliga. Själen kan inte bli hjälpt av om kroppen är frisk eller sjuk eller av hur vi bor, vilka kläder vi har o.s.v. Om t.ex. präster och munkar bär heliga kläder eller om de kristna besöker s.k. heliga platser kan detta inte göra själen from. Alla sådana yttre seder och bruk kan också onda, ogudaktiga människor göra. Det kallas hyckleri.

Men själens frihet beror på att endast evangelium kan göra människan from och kristen. Det är bara evangeliet om Jesus Kristus och hans verk som genom Guds ord kan verka så att en människa blir omvänd och salig. Jesus säger: *”Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva om han än dör”* (Joh. 11:25). Därför kan vi vara säkra på att själen kan vara utan allting annat än *Guds ord*. Utom detta ord finns ingenting som kan hjälpa själen. ”När människan har Guds ord och tror på det behöver hon ingenting annat”, säger Luther. ”I ordet har hon allt som behövs: mat (för själen), glädje, frid, ljus, rättfärdighet, sanning, vishet, frihet och allt gott i överflöd” [En kristen människas frihet, 1965, s. 8].

Luther betonar också att det ordet i Bibeln som särskilt skänker alla dessa gåvor är ... predikan om Kristus som evangelium förkunnar. Där hör du din Gud tala till dig. Hela ditt liv och alla dina gärningar är ett intet för Gud, och du själv och allt som är i dig måste evigt förgås. Men för att du ska kunna komma ut från dig själv så ställer han fram sin käre Son, Jesus Kristus, och låter genom sitt levande, tröstefulla ord säga att du med fast tro ska hålla dig till honom och förtrösta på honom. Så blir alla dina synder förlåtna. Allt ditt fördärv övervinns och du skall vara rättfärdig, verkligen tillfreds och from. Du har genom tron uppfyllt alla bud och är helt och hållet fri, såsom Paulus säger: *”Den rättfärdige skall leva av tro”* (Rom. 1:17). *”Ty lagen har fått sin ände i Kristus, till rättfärdighet för var och en som tror”* (Rom. 10:4). [Fritt efter Luther, s. 9]

I dagens evangelium möts Jesus av fariseerna som representanter för alla dem som vill förneka och förstöra den kristna friheten. Bakom detta står i alla tider djävulen och hela hans anhang. *”När Jesus en sabbat gick in för att äta hos en av de ledande fariseerna, vaktade de noga på honom”*, står det. De var inte där för att lära av honom utan därför att de var hans fiender. De ville se om han gjorde något som de kunde anklaga honom för. Till sin hjälp hade de sina egna stadgar och traditioner. Ofta använde de också Mose lag, men de tolkade den på ett felaktigt och obibliskt sätt. De la till sina egna stadgar och omtolkningar. Man kan med rätta säga att de representerade den falska kyrkan, som finns i alla tider. Den består av alla dem som gör anspråk på att vara fromma och kyrkliga, men som samtidigt har falska läror som strider mot Guds ord. De använder också mänskliga stadgar och bruk som ett vapen mot den sanna kyrkan.

Mot Jesus tog fariséerna fram sin falska tolkning av sabbatsbudet. När Mose lag befallde att man inte skulle arbeta på sabbatsdagen – lördagen – var detta föreskrifter som endast gällde gamla förbundet från Mose tid fram till Kristus och det nya förbundet, då sabbatsbudet är upphävt. Paulus skriver ju: *”Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller när det gäller högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är en skugga av det som skulle komma, men själva verkligheten är Kristus”* (Kol. 2:16f). Enligt den kristna friheten upphörde därför de kristna att fira sabbaten och började ha söndagen som gudstjänstdag då man predikade Guds ord och delade ut nattvarden. Detta skedde inte som om sabbatsbudet hade flyttats över till söndagen utan för att visa att man i

det nya förbundet är fri från det gamla förbundets yttre stadgar. Så slutade man ju också att äta påskalammet, och omskärelsen sågs inte längre som någonting nödvändigt för de kristna. De kristna hade nu det nya förbundets sakrament, dopet och nattvarden, vilka Kristus själv hade instiftat.

Men Jesus visar att fariséerna inte heller hade förstått det gamla förbundet och lagen om sabbaten på rätt sätt. Med sina stadgar hade de gjort många tillägg till Mose bud. Trots att de själva t.ex. drog upp en oxe som hade fallit ner i en brunn kunde de inte acceptera att Jesus botade en sjuk man på sabbatsdagen. De hade inte förstått att sabbatsbudet syftade till en rätt gudstjänst, där förtröstan på den kommande Messias skulle stå i centrum. Istället gjorde de lagen till en frälsningsväg.

I vår text visar Jesus ingen falsk vördnad för fariséerna. Han avvisar direkt deras uppfattning och tolkning av sabbatsbudet och botar utan vidare mannen. Han gör denna goda gärning inför deras ögon. Han har kommit till världen för att visa Guds kärlek och godhet. Han gör det genom att bota sjuka, uppväcka döda och genom att samtidigt predika evangelium om syndernas förlåtelse. Men fariséerna kunde inte tåla detta. Deras fromhet var visserligen subjektivt sett inte något hyckleri. Vi vet att fariseerna verkligen uppriktigt ansträngde sig för att följa Mose lag och profeternas undervisning. De var också övertygade om att de äldstes stadgar vara goda och riktiga. Men trots detta var de mitt i sin subjektiva, ärliga övertygelse Kristi och evangeliets fiender. De saknade tron på Guds löften, tron på evangelium. De kunde inte tåla att Jesus gjorde anspråk på att vara Messias, Guds Son. De kände inte igen honom trots att de läste profetiorna om Herrens lidande tjänare hos Jesaja (kap. 53) och profetiorna om det nya förbundet hos Jeremia (kap. 31).

Men denna tro fanns ändå hos många i det gamla förbundet. Abraham var ju trons fader långt innan Mose tid. Han trodde på Guds löfte om Messias, och detta räknades honom till rättfärdighet. Så var det också t.ex. med Simeon och Hanna i templet. De väntade tålmodigt på Messias, och när Jesusbarnet bars fram där kände de igen honom och lovprisade Gud (Luk 2:25–36).

Jesus visar i dagens text vad den kristna friheten djupast sett innebär. Det är en frihet att i samvetet inte låta lagen vara frälsningsvägen. Även den evigt giltiga lagen, som sammanfattas i tio Guds bud eller i det dubbla kärleksbudet utgör ett hinder för frälsningen så länge vi tror att vi *genom lagen* kan bli frälsta. Nej, även denna eviga lag kan bara visa oss vår synd och Guds vrede över synden. *Endast evangelium* om att Jesus själv har uppfyllt lagen och lidit lagens straff i vårt ställe kan föra oss till Gud. Endast evangelium om att Jesus har blivit straffad av Gud och genom sitt blod och sin död försonat oss med honom kan ge oss tron och den eviga saligheten.

2. En kristen är allas tjänare och underkastad varje människa.

I den andra delen av vår text visar Kristus hur en sann kristen skall vara allas tjänare. Jesus märkte hur måltidsgästerna kivades om de finaste platserna vid bordet. Han visar att man i ödmjukhet inte skall framhålla sig själv utan ta den nedersta platsen. Han varnar genom sin liknelse för högmodet som en mycket allvarlig synd. I skriften om en kristen människas frihet skriver Luther:

”Människan lever också bland andra människor på jorden. Därför kan hon inte vara utan gärningar mot dem. Hon måste ju tala och ha att göra med dem, fastän hon inte behöver sådana gärningar till sin rättfärdighet och salighet. Därför bör hennes tanke i alla gärningar vara fri, och endast inriktad på att tjäna andra människor och vara dem till nytta, utan annat mål än allenast andras behov. Detta är då ett rätt kristet liv, och där är tron verksam genom kärlek, såsom Paulus undervisar galaterna” [fritt citerat, s. 34].

Detta är alltså den andra sidan i varje kristens liv. När det är fråga om tron och rättfärdiggörelsen är en kristen fri från alla lagar, ja, från Guds egen eviga lag. Men när det gäller vårt liv här i världen skall vi tjäna vår nästa. Luther fortsätter:

”Men fastän han (den kristne) är alldeles fri, så bör han återigen av fri vilja bli en tjänare till gagn och hjälp för nästan. Han skall handla så med medmänniskorna, som Gud genom Kristus har handlat mot honom. Och detta allt *för intet*, utan att söka något annat än Guds välbehag... Jag vill också vara en kristen mot min nästa och inte göra något annat än det jag ser vara nödvändigt, nyttigt och saligt för honom, såsom också Kristus har gjort mot mig. Ty själv har jag redan genom min tro allt tillräckligt i Kristus” [fritt citerat, s. 36].

3. En kristen idag skall både värna om friheten och tjäna sin nästa.

Det första gäller trons frihet i samvetet. Genom hela kyrkohistorien försöker trons fiender att på olika sätt hindra den kristna friheten och binda den kristnes samvete. Det sker när falska läror förvränger Bibelns budskap om lag och evangelium. Det sker när den moderna teologin förkastar tron på Bibelns inspiration och ofelbarhet. Det sker när olika sekter blandar in människans egen avgörelse som en väg till omvändelse, trots att Bibeln tydligt lär att vi blir frälsta genom tron allena. Det sker också när Guds klara ord om att dopet föder på nytt förnekas. Man tar då bort Guds ovillkorlig löfte om syndernas förlåtelse genom dopet och gör så att dopet endast blir en bekännelsehandling men inte längre ett nådemedel. Den kristna friheten förstörs också av dem som säger att det är högmod att envist hålla fast vid den bibliska läran och att på Guds befallning öppet och offentligt förkasta all förkunnelse som strider mot Guds ord. Så länge det är fråga om läran säger Luther att en kristen skall vara orubblig och bestämd och inte ett ögonblick ge efter för motståndarna.

Men den kristna friheten hotas också av dem som utöver Guds ord ställer krav på att vissa stadgar och traditioner eller andra människobud måste hållas som någonting nödvändigt. Det kan t.ex. vara regler för kläder, mat och dryck eller kyrkliga traditioner som inte är befallda av Gud. Ett exempel är läran om den s.k. *apostoliska successionen*. Denna säger att alla präster måste vara prästvigda av biskopar som står i en obruten handpåläggningskedja ända från apostlarna. Både romerska katoliker och anglikaner har denna syn. Bibeln lär inte detta, endast att prästen skall ha *den rätta läran* från apostlarna. Den lutherska reformationen tog klart avstånd från den felaktiga läran om apostolisk succession eftersom Skriften förbjuder kyrkogemenskap med villolärare. Därför är det ett obibliskt krav att denna yttre handpåläggningskedja skall finnas. Bibeln lär ju inte detta. Det är att förstöra den kristna friheten och lägga på kyrkorna ett obibliskt krav. Man får inte binda kristna samveten genom stadgar som inte är befallda i Skriften. Men vissa lutherska grupperingar säger ändå att den

apostoliska successionen visserligen inte är biblisk lära, men att man ändå anser den vara en välsignelse. Hur kan det som strider mot Bibeln vara en välsignelse? Vad är detta annat än att trälbinda samvetena genom mänskliga spekulationer? Det är lika illa som när fariséerna med sina hemmagjorda stadgar försökte hindra Jesus att utföra sitt verk.

När kristna idag möter sådana försök att begränsa den kristna friheten måste man tala klartext och allvarligt förkasta sådant.

Den andra punkten gäller hur en kristen skall tjäna sin nästa. Lika ivrig som en kristen måste vara att hålla fast vid den bibliska läran och förkasta all villfarelse, lika ivrig skall han vara när det gäller att tjäna sin nästa. Det gäller då att tänka på, att sådant som Gud av nåd ger oss av både andlig och kroppslig välsignelse, skall vi i vår tur ge till vår nästa. Vi skall utan att vänta oss något tack tillbaka använda alla våra gåvor i nästans tjänst. Först skall vi i bön och förbön bära fram vår nästa inför Gud, som har lovat att höra alla våra böner för Kristi skull. Sedan skall vi också i både ord och handling vittna om Kristus för vår nästa. Aposteln Petrus skriver:

Herren Kristus ska ni hålla helig i era hjärtan. Var ständigt beredda att svara var och en som ber er förklara det hopp ni har. Men gör det ödmjukt, med respekt och ett rent samvete, så att de som talar illa om ert goda levnadssätt i Kristus får skämmas för sitt förtal (1 Petr. 3:15f).

Och på ett annat ställe skriver Petrus:

Uppför er väl bland hedningarna, så att de som anklagar er för att vara onda ser era goda gärningar och prisar Gud den dag han besöker dem (1 Petr. 2:12).

Till detta viktiga tjänande av nästan hör också att vi har fördrag med vår nästas fel och brister, både i kyrkan och i samhället. Vi skall visserligen reagera mot sådant som är uppenbart felaktigt och ogudaktigt. Men vi skall inte försöka ta bort grandet ur vår broders öga när vi själva har stora bjälkar i ögonen. Jesus lär oss ju att älska våra fiender. Även när vi som kristna bekänner oss till Guds ords lära och förkastar falska religioner och villoläror skall vi göra väl mot alla människor, även sådana som både fördömer och förföljer oss. Här skall Jesus själv vara vårt föredöme. Vi kan t.ex. se hur vänligt han talar med fariséen Nikodemus om natten eller hur han samtalar med den samaritiska kvinnan, trots att hon tillhörde den samaritiska blandreligionen. Han predikade också om och om igen både för vänner och fiender och fortsatte även när folket i synagogan i Nasaret försökte störta honom utför ett stup. Och när apostlarna blev fängslade och piskade gick de sedan ut glada över att de hade blivit värdiga att lida för Kristi skull. Men de hämnades aldrig utan fortsatte att tjäna Herren i det uppdrag de hade fått. Så skall också vi som kristna idag troget arbeta i vår kallelse och i kärlek möta vår nästa och tjäna honom eller henne på det sätt Gud gör möjligt.

Amen.

Bön. Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt ord har tröstat, lärt, förmanat och varnat oss. Hans helige Ande stadfäste ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan ordets görare, och så dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålmod intill änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.